

voor God den Heere, zijn eigen voordeel zoekt, en daartoe Gods rekeningen vervalscht, ze tot zijn eigen zaakjes makende, en op die manier de groote knoer en wanbetaler is bij God.

Hoe we het wenden of keeren — tot nu toe bleek dat heele spreekwoord over de secten als onbetaalde rekeningen der kerk gedacht buiten de gereformeerde grondgedachten om, of daarvan een aperte verloochening.

De secten, die zijn de wanbetalers. Aan haar deur moest het bordje hangen. Eerst dan kan men gaan praten over de rekeningen, die „de kerk” niet betaalt.

Dat laatste hopen wij de volgende week in een slotartikel te doen.

K. S.

UIT DE SCHRIFT

Neen!

Jesus dan zeide tot hen: Kinderken, hebt gij niet enige toespijs? Zij antwoordden Hem: neen. Joh. 20: 5.

Het was maar een zeer kort antwoord dat de discipelen, na een nacht van vruchteloos tobben om wat visch te vangen, van hun leeg schuit den vreemden vrager aan den oever antwoordden: neen!

Naar Oostersche breedsprakige beleefdheidsvormen gemeten, was het zelfs weinig correct, al willen wij er gaarne rekening mee houden, dat men, op een afstand van meer dan tweehonderd ellen over water, geen lange redeneeringen opzet.

Het was maar een enkele roep over de koude oppervlakte van het meer, terwijl het eerste zonnegoud door den mist boorde.

Doch, al was het slechts één woord, het kostte den jongeren van Jezus groote moeite het uit te spreken.

Want het hield de erkenning in dat zij, zeven klokke visschers, meesters in hun vak, bekend met al de geheimen van het vischrijke meer en met al de grillen van de saamscholende waterbewoners, heel een langen nacht zich voor niets hadden moe gemaakt, en wel telkens druipende notten hadden opgetrokken, maar zonder een enkele maal met eenige vangst verblijd te zijn. Ze hadden het niet willen opgeven; ze waren doornat van het zweeten, de roode striemen van de touwen stonden op hun polsen, nagels waren gescheurd, vingers bezeerd, de vorelste vuisten stijf van het trekken. Nu brak de morgen aan; nu liet de visch zich niet meer verschalken, want de zon ging branden op het water; ziet de teleurstelling op ieders gezicht; haal nu de netten maar in; van andere scheepjes roepen ze misshien: „fijne vangst, hè, vannacht!” En dat nu die vreemde man daar aan den oever nog vraagt: kameraads, heb jehi visch? dat maakt het nog erger. Anders hadden ze stil weg kunnen sluipen, maar nu moeten ze hun eigen schande en verdriet nog uitroepen. Is het wonder, dat ze wat gemelijk en kort terugschreeuwen: neen! Het viel niets mee voor bekwaame mannen dat te zeggen: neen! Waarom vraagt die man dat? uit nieuwsgierigheid, uit belangstelling, om wat te krijgen, of wat te koop? In ieder geval, ze willen er niet om liegen: „neen, we hebben niets gevangen”. Zij weten niet dat het Jezus is, de beschikker over zee en visch en net en vangst en over heel hun leven, die door zijn vraag hen verootmoedigen en hen daarna zegenen wil. Zij tobben nog alleen.

Vele menschen in onzen tijd begrijpen zoo goed welken droeven onderklank dat neen! van de discipelen had, want zij moesten het zoo vaak onder soortgelijke omstandigheden naspreken. Ook zij tobben zich af voor een eerlijk stuk brood, zoeken zegen bij God, vertrouwen op Zijn hulp, maar als hun gevraagd wordt: hoe gaat het in uw vak, in uw zaak, in uw bedrijf? al wat beter? Neen! Nog geen spoor van verandering ten goede? Neen! Hebt ge al werk kunnen vinden? Neen!

Dat is allesbehalve aangenaam om te vertellen. Er zijn er, die zeggen: als ik zoo'n soort vrager aan zie komen, dan loop ik een straat om, want al dat neen zeggen vind ik afschuwelijk.

Laten zij nu eens bedenken dat ook hun vruchteloos getob van God is, leeg netten en leeg handen; en dat deze ook noodig zijn om ons te verootmoedigen, om ons te leeren gelooven dat Hij dichter dan tweehonderd ellen bij ons is, al onze moeiten en teleurstellingen, onze nooden en tegenheden kent, en dat, al is het vaak moeilijk er bij de menschen mee voor den dag te komen, het al verademing kan geven als we het tot Hem mogen zeggen: Heere, al weer niets gevangen! Hoe heerlijk dat we geloovig en afhankelijk biddend onzen nood Hem mogen klagen. Hoe spoedig kan dan door de gunst van God het leeg net zelfs boordevol worden. Als wij maar wachten willen op Zijn tijd: één woord, één wenk van Hem en de zegen stroomt toe.

Het sombere neen! wordt vervangen door het blijde: ja!

F. C. M.

KERKELIJK LEVEN

De Christelijke cultuur en de „theologie van de paradox”. (II).

De bedenkingen, die Dr Miskotte tegen het besproken boek heeft, raakten, gelijk wij hem hoorden verklaren, eigenlijk veel meer dan het boek zelf in engeren zin; ze keeren zich ook, en vooral, tegen het z.g. Neo-calvinisme, waarvan Dr Miskotte het besproken werk een specifieke uiting acht.

Het valt niet moeilijk, in te zien, dat de „bezwaren” van den recensent samenhangen met (ik zeg opzettelijk niet, dat ze ontleend zijn aan) de reeds min of meer verouderde eerste quasi-profetieën van de z.g. dialectische theologie.

Wilden wij op Dr Miskotte's opmerkingen ingaan zóó, dat over en weer het meningsverschil tot den bodem werd gepeild, dan zouden we hier breed moeten spreken over de dialectische theologie en haar grondgedachten. Wij laten dit evenwel na, omdat ons blad herhaaldelijk reeds daarover schreef, en daarin uitvoeriger was dan welk ander Nederlandsch orgaan ook.

Trouwens, het is niet noodig, de dialectische theologie hier breed tegenover de gereformeerde te stellen, om dan uit te maken, in hoeverre pro of contra te kiezen zou zijn. Deze laatste behandelingswijze zou zin hebben, indien Dr Miskotte's opvattingen consequent waren, en indien hij dan voorts begrepen had wat gereformeerd is.

Noch het eene, noch het andere is evenwel het geval.

a) Wat het eerste betreft: dat Dr Miskotte geen innerlijk-één beschouwing heeft, is niet verwonderlijk. Reeds als uit de ethische groep afkomstig theoloog ontbreekt hem daartoe de mogelijkheid. Dr Miskotte meent in de „Neo-calvinistische” zelf-verzekerdheid „een vlucht voor de nederheid en de(n) nood der kerk in deze wereld” te moeten zien; en daar zou over te praten zijn, indien de „nood der kerk” niet bij hem een benaming was óók voor de genadegiften, die God haar in Christus schonk. Maar nu hij over „den nood der kerk” zoo heel anders denkt dan wij, heeft het geen zin, hierover breed te spreken. Wel geven wij hem zijn verwijt in anderen vorm terug: naar onze meening is elke zelfverzekerde be- en veroordeeling van een theoloog van ethische origine „een vlucht voor de nederheid en den nood” van den ethisch-theologischen individu in de hedendaagsche wereld. Want niemand is onzekerder dan de ethische theoloog-van-heden; niemand is pijnlijker in een conflict met zijn erkende zoowel als niet-erkende leermeesters en geestverwanten gewikkeld dan hij; niemand staat dus erger bloot aan den import van buiten, dan hij. Reeds deze „nood” van den ethischen theoloog moest hem, op zijn eigen standpunt, tot den zwijger onder de vakgenooten maken. Het omgekeerde valt evenwel te constateeren: een zelf-verzekerde veroordeeling als van Dr Miskotte's hand thans verscheen komt „stellig mede uit het ressentiment” van theologisch-onverzekerd „groepsbewustzijn” op, en is een vlucht voor eigen nood.

Wij wezen hierop, niet om als vertegenwoordiger der gereformeerde „groep” wraak te nemen op een spreker uit het ethische „kamp”, maar alleen om de situatie te tekenen. Dr Miskotte is zoo onverstendig geweest, een poging te wagen tot verklaring van een hem vreemden gedachten gang langs psychologischen weg. Niet alleen langs groeps-psychologischen weg (zie boven) doch ook langs den weg van beoordeeling eener individuele ziel; hij probeert althans mijn eigen gedachten gang ook al te „verklaren” uit mijn „ziel”, al is hij gelukkig zoo verstandig geweest, toe te geven, dat hij daarvan nog niet al te veel begrepen heeft. Maar wij keeren het blaadje weer om, en geven weer Dr Miskotte's verwijten in anderen vorm hem zelf terug. Hij moest begrepen hebben, dat juist bij gereformeerden, die immers als „groep” redeneeren uit een wel-omschreven belijdenis, en ook bij verderen bouw zich binden aan een in zijn grondlijnen volstrekt on-dialectisch gedachtenschema, de „ziel” van den enkelen schrijver er minder toe doet, en de gemeenschappelijke beginselverklaring verklaren moet, hoe men, ook in verderen opbouw, tot zijn constructies komt. Was Dr Miskotte niet zulk een vreemdeling in zijn eigen land, en kende hij dus het Calvinisme, welks uitingen hij poogt te recenseren, dan zou hij daarmee gerekend hebben en zijn psychologie hebben achterwege gelaten. Maar dan zou hij tevens hebben begrepen, wat wij hem nu op onze beurt ook wel eens willen zeggen: dat men juist de uit het ethische „kamp” voortgekomen theologen psychologisch moet en mag verklaren in hun spreken en schrijven, zoowel in „groepsverband” als individueel. Want als groep zijn ze allerminst een eenheid; ze noemen zich „groep” zonder het te zijn, vormen een „kamp” zonder het te kunnen. In deze situatie nu, waarin de individuele theoloog zich op zichzelf voelt aangewezen en geautoriseerd, gaat de een her, de ander derwaarts. De een voelt de onmacht der „groep” tot wezenlijke groepsvorming als een gebrek, en zoekt naar een „theologia gloriae”, om

daarin het isolement van den enkeling te breken; de ander ontdekt te rechter tijd, dat er tegenwoordig een buitenlandsch profetie is opgestaan, K. Barth, die, met anderen in bond, elke „theologia gloriae”, elke theologie van verzekerdheden, en van rustig zelfbezit heeft in den ban gedaan, die het zoeken daarnaar als bewijs van absolute blindheid heeft veroordeeld, en die de onmacht tot groepsvorming tot macht, de verlegenheid tot ervaring van de werkelijkheid en van den wezenlijken nood geproclameerd heeft. Hij hoort die klanken, is niet instaat (krachtens zijn scholing, zijn omgeving, zijn dogmatisme) den inhoud daarvan principieel te toetsen aan een anderen, eigen, schematisch-opgebouwd geloofsinhoud en zal dus, al naar gelang zijn „aanleg” is, met de nieuwe beweging meegaan, en aan haar „leuzen” anderen gaan meten en beoordeelen.

En het gevolg is: tragisch misverstand en onverstand. Want terwijl Dr Miskotte nog bezig is met de uitgifte van zijn nieuwe buitenlandsche munt, zijn niet alleen de vrienden van zijn eigen kamp voor een niet zoo heel klein gedeelte overeengekomen, die buitenlandsche munt niet meer te accepteren (de „aanleg” immers van den eenen individualist is niet die van den ander?), doch hebben bovendien de buitenlanders, die de munt hebben gestempeld, al lang weer andere chichi's voor andere munt vervaardigd en in gebruik genomen. Zoo staat het nu ook met Dr Miskotte's Barthianisme. Het is ongetwijfeld interessant te weten, hoe de ziel van Dr K. H. Miskotte anno 1933 zich nog aan Barthianismen bedrinkt, en daarin te midden van zijn groepsgeenoten zich nog altijd verbijzondert. Maar veel meer dan dat kunnen wij niet als kerkhistorische notitie registreren. Temeer niet, omdat wie de nieuwste publicaties der dialectische theologie met vrucht gevolgd heeft, er grondig van overtuigd is, dat ze al de mooie buitenlandsche termen, waarmee in 1933 Dr K. H. Miskotte thans nog in „Stemmen des Tijds” een breede groep van binnenlandsche Calvinisten te lijf gaat en veroordeelt als onmachtigen-tot-profetie, al lang door haar zelf practisch verloochend zijn, en soms zelfs ook woordelijk cadeau gedaan.

Want — als er één beweging onzeker is, en zelf almeer uiteenvalt en als groep onmachtig blijkt tot groepsvorming, dan is het de aanvankelijk tot frontvorming zoo bekwaam lijkende dialectische theologie. Ieder van deze groep woersprekt den ander, en zichzelf, en doet dit „met zooveel woorden”, en doet het nog veel sterker en radicaler zonder „zooveel woorden”.

In zulk een situatie doet het pijnlijk aan, den „hoogmoed” (in dit verband is dit een allesbehalve persoonlijk-krenkende qualificatie), ik zeg: den hoogmoed te ontdekken, die Dr K. H. Miskotte's optreden tegenover het Nederlandsche Calvinisme kenmerkt. Hoewel zijn situatie bedenkelijk veel gelijkt op die van den schildknaap uit de achterhoede van een zich onthindend „leger”, die met de wapenen zwaait, welke de voorhoede reeds heeft geworpen, toch durft Dr K. H. Miskotte over de Calvinisten dezer dagen oordeelen, dat in hen het profetisch karakter der kerk te zeer te loor ging. Hij weet niet, dat wat hij nog houdt voor „profeteeren” door hen, wier naam en leus hij opheft, reeds lang is prijsgegeven, of dubieus gesteld. Dr Miskotte móet weten, dat de z.g. Neo-calvinisten met nadruk hebben betoogd, dat zijn mooie theorie over den „nood” der kerk en over het oneindig kwalitatieve verschil tusschen God en mensch volstrekt onjuist is, het tegendeel van christelijke profetie. Wie daartegenover niets heeft gesteld tot nu toe, kan slechts zijn eigen „nood” miskennen, en daaruit „vluchten” in zijn „hoogmoed”, als hij aan hen wil demonstreeren, dat de vlam der profetie in de kerk is uitgedoofd. Want alles schreeuwt den dialectischen theologen toe, dat het voor hen tijd wordt, na te gaan, of hun „profeteeren” iets anders was dan nervositeit.

b) Evenwel, wie de vraag stellen moge, Dr Miskotte is er nog niet aan toe. Integendeel: hij is nog zoo naïef-overtuigd, te profeteeren, dat hij verzuimt na te gaan of zijn profetische getuigenissen inderdaad tegen een concrete, werkelijk bestaande gemeenschap-van-haeretici aanblijft. Jona kan op twee manieren ontrouw worden aan zijn roeping: hij kan passage nemen op een schip, dat geen enkel missionair station als haven aandoet, hij kan dus van Ninivé vluchten, maar hij kan óók een Ninivé fantaseeren, en dan daartegen „profeteeren”: zóó spreekt Jahwe. Dr K. H. Miskotte nu volgt zonder het te weten, de laatste methode.

Want hij kent de Neo-calvinisten niet. Wat hij van hen geloofd, dat is iets anders dan de werkelijkheid.

Ik zal evenwel enkele opmerkingen, die in dit verband te maken zijn, bewaren voor het volgend nummer.

K. S.

De voorstellen betreffende de uitbreiding van den bundel „Enige Gezangen”.

Naar aanleiding van mijn vorig artikelje over dit onderwerp ontving ik van den heer C. Vos, organist der N. Zuiderkerk te 's-Gravenhage en voorzitter van het College van Organisten aldaar,

een kw. I 's G kw gez den mei 10 is org van ber rub sch C zelf had „St is c offi bij in l opg bij dus mel bun hier

Hi duut deze Ee noen daar de l noen word mige lodie een zich me weer melo ze d De p zeer en d kome teris, sten blijkt vorm f, w zelfs g aed van t volge met groot De Jesa vang lodie, den wezes woort gekla dat h met berijn de m de de zang meloc Ik woort voors Bus